

1. METSO kompensācijas aprēķins objektu piemēriem — pastāvīga aizsardzība

Piemēros minētais mežs saskaņā ar METSO atlases kritērijiem ir ātri augošs lapu koku mežs, kurā dažādi koki vidēji ir 250 m³/ha. Meža vecums ir apmēram 80 gadi, un meža platība ir 5 hektāri.

Koku daudzums (m³) un bruto vērtība

Koku sugas	Koku daudzums m ³	Cena EUR/m ³	Kopā EUR
Priedes zāgbaļķi	260	53,9	14 014
Egles zāgbaļķi	300	54,2	16 260
Bērza zāgbaļķi	185	41,7	7714,5
Priedes šķiedra	115	15,2	1748
Egles šķiedra	75	18,2	1365
Bērza šķiedra	190	15,00	2850
Cita šķiedra	125	10,00	1250
Kopā	1250		45 202

METSO objektos koku vērtība tiek noteikta ilgākā laika periodā, šajā piemērā kā trīs gadu vidējā vērtība, lai izlīdzinātu koku tirgum raksturīgās cenu izmaiņas. Mežu izpētes institūts ievāc informāciju par celmu naudas cenām dažādās teritorijās.

Uzmanību! Iepriekš norādītie skaitļi ir tikai kā piemēri. **Koku apjoms tiek noteikts katram objektam atsevišķi. Koku cenas ir atšķirīgas dažādās teritorijās un mainās līdz ar tirgus cenas izmaiņām. Aprēķins ir veikts 2016. gadā, un kopš tā laika koku cena ir ievērojami cēlusies.**

I. Teritorijas pārdošana valstij dabas aizsardzības nolūkos: 38 000 EUR

Objekts jau atrodas pie valstij piederošas aizsargājamās teritorijas, un zemes īpašnieks izlemj pārdot objektu valstij dabas aizsardzības nolūkā. Ekonomiskās attīstības, satiksmes un vides centrs (ELY centrs) veic objekta cenas aprēķinu, pamatojoties uz meža apsaimniekošanas vērtību teritorijā:

Audzes bruto vērtība	45 202 EUR
Zemes gabala vērtība: 5 ha x 400 EUR/ha	2000 EUR
Kopējās vērtības korekcija -20 %	-9440 EUR
Objekta aprēķinātā pirkuma cena	37 762 EUR

Zemes īpašnieks un ELY centrs vienojas par zemes pirkuma cenu 38 000 EUR.

Objekta vērtība tiek noteikta, izmantojot tā dēvēto summas-vērtības metodi, kur meža dažādās vērtību daļas, piemēram, koki un augsne, tiek summētas un to summa-vērtība veido tā saucamo kopējās vērtības korekciju. Kopējās vērtības korekcijā tiek atskaitīta, piemēram, taksācijas un mežsaimniecības izdevumu daļa. Korekcijas koeficienta lielums dažādiem objektiem ir atšķirīgs, parasti 15–30 %. Koeficienta lielumu ietekmē objekta meža apsaimniekošanas vērtības, piemēram, zāgēšanas iespējas, novākšanas apstākļi un teritorijas novietojums. Korekcijas koeficients vienmēr tiek noteikts atbilstoši konkrētajam gadījumam.

II. Privātas dabas rezervāta teritorijas izveidošana: 36 160 EUR

Ja zemes īpašnieks vēlas paturēt teritorijai iepriekšējās īpašumtiesības un aizsargāt teritoriju, saņemot kompensāciju, opcija ir privāta dabas rezervāta izveidošana.

Kompensācijas saturs:

Audzes bruto vērtība	45 202 EUR
Kopējās vērtības korekcija -20 %	-9040 EUR
Kompensācija par objektu	36 162 EUR

Atšķirība no pirmās opcijas ir zemes īpašumtiesības. Ja teritorijā tiks izveidots privāts dabas rezervāts, zemes cena netiek kompensēta. Neaizskaršanas stāvoklī ir aizliegta, piemēram, koku apstrāde.

III. Teritorijas neaizskaršana 20 gadu periodā: 14 000 EUR

Zemes īpašnieks var arī noslēgt par objektu 20 gadu aizsardzības līgumu. Kompensāciju aprēķina Mežu izpētes institūts, izmantojot SuojeluMotti programmatūru, kas aprēķina aizsargāšanas radītos ekonomiskos zaudējumus salīdzinājumā ar visekonomiskāko mežizstrādes iespēju, kas METSO objektos bieži ir atjaunojošā zāģēšana.

Kompensāciju veido, piemēram, koku optimālās augšanas aizkavēšanās, kā arī pamatkapitāla saistība, ja tiek aizkavēta galīgā zāģēšana. Regulāro neaizskaršanas kompensāciju apjoms ir atkarīgs no objekta iezīmēm, un tas var diezgan ievērojami atšķirties dažādās teritorijās.

Ar Suojelu Motti programmatūru aprēķinātā kompensācija 20 gadu aizsardzības periodam ir 14 000 EUR.

Pastāvīga aizsardzība, proti, zemes pārdošana valstij vai privātas aizsargājamās teritorijas izveide, piemēra objekta zemes īpašniekam nodrošina izteikti lielāku kompensāciju nekā īslaicīgas aizsardzības gadījumā.

Aizsardzības kompensācijas, ko izmaksā meža privātīpašniekam, ir bez nodokļiem.

2. Iesniegums kompensācijai par palīdzību videi

Šeit parādītajā piemērā meža īpašniekam pieder 20 hektāri meža. Tā tūlītējās koku zāgēšanas iespējas apjoms ir 2000 m³. Tur atrodas īpaši svarīga dzīvotne dabiska straute tiešā tuvumā. Tā platība ir 1,2 ha. Dzīvotnes koku zāgēšanas iespējas apjoms ir 250 m³. Aprēķina piemērā izmantotā vidējā celmu cena ir 30,70 EUR.

Audzes zāgēšanas vērtība	2000 x 30,70 EUR	61 400 EUR
Objekta zāgēšanas vērtība	250 x 30,70 EUR	7675 EUR
Diskonta likme, 4 %	61 400 EUR x 0,04	2456 EUR
Zāgēšanas vērtības kompensācija	7675 - 2456 EUR	5219 EUR
Pamata kompensācija (1,2 ha)	1,2 x (10 x 30,70 EUR)	368 EUR
Vides atbalsts 10 gadus	(5219 EUR + 368 EUR) / 30 x 10	1862 EUR

Vides atbalsts 10 gadiem kopā 1862 EUR.

Vides atbalstu veido pamata kompensācija, zāgēšanas vērtības kompensācija un citas kompensācijas. Pamata kompensācija virsmas platības reizinājums ar desmitkārtīgu aprēķinātu vidējo celmu cenu.

Zāģēšanas vērtības kompensācija ir neliela, uz kaitējumiem attiecināma daļa no pamata objekta audzes zāģēšanas vērtības. Nosakot zāģēšanas vērtību, tiek izmantotas trīs pēdējo kalendāro gadu vidējās celmu cenas vidējā vērtība attiecīgajā reģionā. Ministru padome ar nolikumu apstiprina municipalitātes vidējās celmu cenas.

Citas kompensācijas var tikt izmaksātas par vides atbalsta pieteikuma sagatavošanu, objekta dzīvotnes aprūpes plānošanu un kopšanas darbu izpildi ārējiem darbiniekiem.

Vides atbalsta kompensācija ir meža īpašniekam ar nodokli apliekams ieņēmums pamatkapitālā no meža apsaimniekošanas.

Vides atbalsta līgumu objekti lielākoties ir mazi un var atrasties vairāk nekā vienā saimniecības vietā. Līgumos iekļautie objekti parasti ir dažādas svarīgas dzīvotnes saskaņā ar Meža likuma 10. §, tomēr līgumā var tikt iekļautas arī citas dzīvotnes saskaņā ar METSO programmu.

3. Kompensācijas piemēri municipalitātei

Teritorijas pārdošana valstij dabas aizsardzības nolūkos

Valsts piešķir prioritāti objektiem, kas tieši robežojas ar valsts aizsargājamu teritoriju vai atrodas tās tuvumā, bet sekundāri izvēlas objektus, kuru teritorija kādā citā veidā atbilst esošajam aizsargājamo teritoriju tīklam. Valstij parasti nav iemesla iegādāties pilsētas teritoriju tuvumā esošus, aktīvai atpūtai izmantojamus un mazus objektus, tomēr šādās zonās pēc nepieciešamības var izveidot privātas dabas aizsardzības teritorijas.

Zemes pirkumos objekta vērtība tiek noteikta, izmantojot tā dēvēto summas-vērtības metodi, kur meža dažādās vērtību daļas tiek summētas un to summa-vērtība veido kopējās

vērtības korekciju. Kompensācijas lielums ir atšķirīgs dažādos objektos, un to ietekmē, piemēram, **teritorijas attīstības līmenis, meža novākšanas apstākļi, augsne un novietojums.** **Koku sugu cenu pamatā ir trīs gadu vidējās tirgus cenas.** Tālāk ir ietverti divi piemēri par municipalitāšu zemes tirdzniecības darījumiem.

I. Teritorijas pārdošana valstij dabas aizsardzības nolūkos Ūsimā

Apmēram 16.5 hektārus lielā teritorija atrodas pie esoša dabas rezervāta, un tā ir atzīmēta vispārējā plānā galvenokārt kā tūrisma un aktīvās atpūtas zona (VR). Teritorijā atrodas METSO sistēmas atlases kritērijiem atbilstoša bagātīga lapu koku audzes seguma dzīvotne. ELY centrs sagatavo objekta cenas aprēķinu. Municipalitāte un ELY centrs vienojas par zemes pirkuma cenu 150 000 EUR.

audzes bruto vērtība ($\text{m}^3 \times \text{EUR}/\text{m}^3$)	161 967 EUR
zemes gabala vērtība ($\text{ha} \times \text{EUR}/\text{ha}$)	4716 EUR
summa-vērtība	166 683 EUR
kopējās vērtības korekcija (-10 %)	16 683 EUR
pirkuma cena	150 000 EUR

II. Teritorijas pārdošana valstij dabas aizsardzības nolūkos Vidussomijā

Uz salas pilsētas tuvumā atrodas objekts, kura platība ir apmēram 22,7 hektāri. Teritorijā atrodas METSO sistēmas atlases kritērijiem atbilstoša bagātīga lapu koku seguma un audzes dzīvotne. Sala ir norādīta vispārējā plānā kā tūrisma un aktīvās atpūtas teritorija (VR), bet municipālajā plānā — kā dabas aizsardzības teritorija (SL). ELY centrs sagatavo objekta

cenās aprēķinu. Municipālitate un ELY centrs vienojas par zemes pirkuma cenu 130 000 EUR.

audzes bruto vērtība (m ³ x EUR/m ³)	182 546 EUR
zemes gabala vērtība (ha x EUR/ha)	5044 EUR
summa-vērtība	187 590 EUR
kopējās vērtības korekcija (-30 %)	57 590 EUR
pirkuma cena	130 000 EUR

Privātas dabas rezervāta teritorijas izveidošana

Municipālitate var saņemt daļēju kompensāciju par finansiālajiem zaudējumiem, kas ir saistīti ar privātas dabas rezervāta teritorijas izveidošanu. Par aizsardzību izmaksātās neaizskaršanas kompensācijas pamatā parasti ir koku vērtība. Zemes vērtība netiek rēķināta cenā, jo teritorija joprojām paliek municipalitātes īpašums. Nosakot neaizskaršanas kompensāciju, no koku vērtības tiek atņemta kopējās vērtības korekcija un iegūta teritorijai atbilstoša mežsaimniecības vērtība. Daļējā kompensācija ir 0-50 % no meža pašreizējās vērtības. Konkrētās kompensācijas summu ietekmē, piemēram, teritorijas paredzētā izmantošana (mežsaimniecība, atpūta u.c.) un meža apsaimniekošanas ierobežojumi, kas noteikti teritorijā. Tālāk ir sniegti trīs piemēri par municipalitāšu zemes privāto dabas rezervātu teritoriju neaizskaršanas kompensācijām.

I. Privātas dabas rezervāta teritorijas izveidošana Dienvidsavo

Apmēram 7,4 hektārus liela teritorija atrodas pie valstij piederoša rezervāta īpašuma. Teritorijā atrodas METSO sistēmas atlases kritērijiem atbilstoša bagātīga lapu koku audzes seguma dzīvotne. ELY centrs izveido objekta cenās aprēķinu.

audzes bruto vērtība (m ³ x EUR/m ³)	98 951 EUR
kopējās vērtības korekcija (-16 %)	15 832 EUR
meža vērtība	83 119 EUR
daļējā kompensācija 50 % no meža vērtības.	41 500 EUR

Daļējā kompensācija ir novērtēta kā 50 % no teritorijas meža vērtības. Objekts vispārējā plānā ir norādīts kā zemes un meža apsaimniekošanas teritorija (M), un municipalitāte to izmanto normālā meža apsaimniekošanā. Municipalitāte un ELY centrs vienojas par teritorijas neaizskaršanas noteikumiem un 41 500 EUR neaizskaršanas kompensāciju. Teritorijā tiks izveidots privāts dabas rezervāts.

II. Privātas dabas rezervāta teritorijas izveidošana Vidussomijā

Apmēram 27 hektārus liels objekts atrodas piepilsētas zonas tuvumā. Teritorijā atrodas METSO sistēmas atlases kritērijiem atbilstoša bagātīga lapu koku audzes seguma, nesegtu un mežiem apaugušu klinšu dzīvotne. ELY centrs izveido objekta cenas aprēķinu.

audzes bruto vērtība (m ³ x EUR/m ³)	285 771 EUR
kopējās vērtības korekcija (-17 %)	48 581 EUR
meža vērtība	237 190 EUR
daļējā kompensācija 30 % no meža vērtības	71 200 EUR

Daļējā kompensācija ir novērtēta kā 30 % no teritorijas meža vērtības. Objekts teritorijas plānā galvenokārt ir norādīts kā parka teritorija (VP), kam ir nozīmīga vērtība kā tuvējai atpūtas zonai, un tāpēc tās mežizstrāde ir diezgan ierobežota.

Municipalitāte un ELY centrs vienojas par teritorijas neaizskaršanas noteikumiem un 71 200 EUR neaizskaršanas kompensāciju. Teritorijā tiks izveidots privāts dabas rezervāts.

III. Privātas dabas rezervāta teritorijas izveidošana Pirkamā

Apmēram, 20,7 hektārus liels objekts atrodas apbūvējamās teritorijas tuvumā un ir plānots izmantošanai kā atpūtas zona. Teritorijā atrodas METSO sistēmas atlases kritērijiem atbilstoša bagātīga trūdošu koku seguma, neskarta meža un audzes dzīvotne. Municipālitate vēlas šajā zonā izveidot privātu dabas aizsardzības teritoriju, bet nenosaka kompensāciju par neaizskaršanas priekšnosacījumu. Municipālitate un ELY centrs vienojas par teritorijas neaizskaršanas noteikumiem un aizsargājamās teritorijas izveidošanu bez kompensācijas. Teritorijas neaizskaršanas noteikumos ir aizliegta, piemēram, meža zāģēšana.